

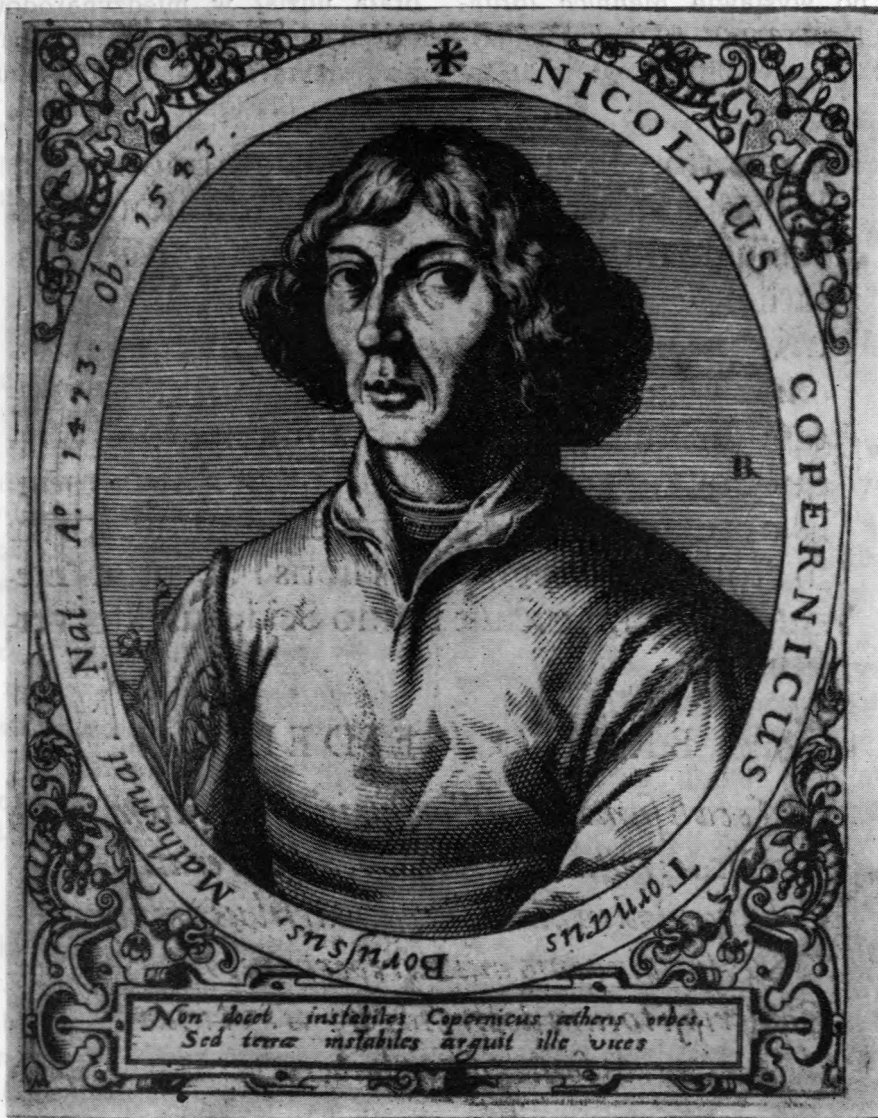
JANINA MAZURKIEWICZ

DZIAŁ HISTORYCZNY I ODDZIAŁ „DOM KOPERNIKA”

I. ZBIORY

W latach 1962—1964 zbiory Działu Historycznego powiększyły się drogą zakupów i darów o bardzo cenny zespół map

z XVII i XVIII w. dotyczących Pomorza, przekazanych przez Emeryka Hutten-Czapskiego przebywającego w Rzymie (il. 41), i zbiór rycin z wizerunkami Mikołaja Kopernika zakupionych na aukcji bibliofil-

Ryc 41. Theodor de By, Wizerunek Mikołaja Kopernika, XVI w., miedzioryt

skiej w Krakowie. Dział Militariów wzbogacony został przez zakup miecza katowskiego z 1631 r. i halabardę.

Toruniana reprezentuje zakupiona akwarela Juliusza Fałata, przedstawiająca zatknięcie biało-czerwonego sztandaru na fortach toruńskich, a Copernicana dar w postaci 36 publikacji o Mikołaju Koper-

nie przez korozję, tworzącą nawarstwienia, zgrubienia i bąble. Konserwację przeprowadziła Pracownia Konserwacji Sztuki Zdobniczej w Warszawie. Po oczyszczeniu i zabezpieczeniu wykonano specjalny stelaż i gablotę z pleksiglasu, w której umieszczono szyszak. Ponadto w 1962 r. zabezpieczono specjalnym roztworem wy-

Ryc. 42. Józef Gosławski. Medal z wizerunkiem Kopernika. Projekt monety 10-złotowej

niku, ofiarowanych przez Janinę Gardzielewską.

Zbiory nabyte czy to drogą darów, czy zakupów zostały zainwentaryzowane.

II. KONSERWACJA ZBIORÓW

W okresie sprawozdawczym poddano konserwacji jeden z najcenniejszych obiektów z zespołu militariów, szyszak stożkowy z XIV w., którego zły stan zachowania przedstawiał liczne ubytki i silne zniszcze-

konanym w Pracowni Konserwatorskiej przy Muzeum Okręgowym w Toruniu 471 przedmiotów z grupy militariów oraz miecz z XIII w. (?) i godła Bractwa Kurkowego dla Muzeum w Żninie.

III. WYSTAWY

A) WYSTAWY STAŁE:

W latach 1963 i 1964 największe nasilenie położono na organizację wystaw stałych, które 28 VI 1964 r. zostały udostęp-

Ryc. 43. Dom Kopernika. Fragment hallu po rekonstrukcji

Ryc. 44. Dom Kopernika. Fragment ekspozycji: Toruń, rodzina, dom

nione społeczeństwu w pomieszczeniach na I piętrze Ratusza Staromiejskiego po 7-letnim remoncie kapitalnym oraz w „Domu Kopernika”, po przeprowadzeniu prac rekonstrukcyjnych i adaptacyjnych, przy których współdziałano.

wy Torunia), posługuje się przede wszystkim materiałami zastępczymi, takimi jak powiększenie planu perspektywicznego z poł. XVII w. według miedziorytu Meriana, wykresy, mapki, fotografie zabytków ze szczególnym uwzględnieniem zabytków

Ryc. 45. Dom Kopernika. Fragment ekspozycji: Działalność Kopernika

1) Wystawa pt. *Dzieje Ratusza Staromiejskiego* w sposób bardzo zwięzły zapoznaje zwiedzających z poszczególnymi fazami budowy Ratusza oraz z rolą, jaką odegrał w ciągu wieków w życiu społecznym, politycznym i kulturalnym miasta.

2) Wystawa obrazująca urbanistyczny rozwój Torunia w ścisłym powiązaniu z zagadnieniami ekonomiczno-politycznymi — od osady przedlokacyjnej (wykopaliska pochodzące z terenu zamku krzyżackiego) do czasów nam współczesnych, a nawet wybiegających w przyszłość do r. 1975 (o czym świadczy perspektywiczny plan rozbudo-

nie istniejących, fotokopie dokumentów i pieczęci.

3) Oddział „Dom Kopernika”. Z uwagi na zbliżającą się 500-letnią rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika (1973), i zaplanowanym w związku z tym przekomponowaniem i rozbudową wystawnictwa po uzyskaniu sąsiedniej kamienicy, ekspozycja w „Domu Kopernika” ma charakter przejściowy. Miniaturowe pomieszczenia, niewielka ilość kopernikianów narzuciły wystawie charakter dydaktyczny. Obok autentycznych przedmiotów wkomponowano również materiał zastępczy w postaci fotografii, fotokopii doku-

Ryc. 46. Dom Kopernika. Fragment ekspozycji: Miejsca pracy i twórczości

Ryc. 47. Dom Kopernika. Fragment ekspozycji: Wizerunki Mikołaja Kopernika

mentów, wykresów itp., związanych z rodziną, życiem i wielostronną działalnością genialnego astronoma.

Omawiana wystawa składa się z pięciu części, z których każda tworzy odrębną całość: a) Toruń miasto Kopernika — rodzina — dom, b) Miejsca pracy i twórczości, c) Wielostronna działalność Kopernika, d) Kult Kopernika, e) Instrumentarium Kopernika (il. 43—47).

przemysłowych pod hasłem: Muzea gromadzą nie tylko zabytki przeszłości, ale rejestrują również historię współczesną.

W związku z Dniami Oświaty, Książki i Prasy w maju 1962 r. w witrynie Pracowni Konserwacji Zabytków wyeksponowano wydawnictwa Muzeum w Toruniu, ilustrując je obiektami, które w nich zostały opracowane (il. 48).

Z okazji Zjazdu Społecznych Opiekunów

Ryc. 48. Pokaz wydawnictw Muzeum Okręgowego w Toruniu

B) WYSTAWY CZASOWE, OBJAZDOWE I POKAZY OKOLICZNOŚCIOWE:

W kwietniu 1962 r. w witrynie Pracowni Konserwacji Zabytków zorganizowano wystawę nabytków Działu Historycznego, która ze względu na militaria cieszyła się dużym zainteresowaniem młodzieży. Dla uczczenia Święta Pracy 1962 r. w trzech witrynach Powszechnego Domu Towarowego w Toruniu urządzono dziesięciodniowy pokaz wyrobów toruńskich zakładów

Zabytków urządzono w świetlicy Związku Harcerstwa Polskiego w zamku w Golubiu wystawę, na którą złożyło się 13 barwnych plansz, ilustrujących przebieg prac konserwatorskich przeprowadzonych w zamku golubskim, wraz z pokazem odnalezionego detalu architektonicznego i rzeźbiarskiego.

W hallu Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy uczczono Dni Ochrony Zabytków 1962 r. wystawą ob-

jazdową, pokazującą prace konserwatorskie prowadzone na terenie województwa bydgoskiego, a w witrynach Powszechnego Domu Towarowego w Toruniu wystawką pt. *Muzea na terenie województwa bydgoskiego gromadzą, badają, konserwują i udostępniają zabytki kultury*.

Stuletnia rocznica powstania styczniowego obchodzona uroczystie w całym kraju w 1963 r., w naszej instytucji znalazła odbicie w zorganizowaniu wystawy objazdowej, pokazującej genezę i przebieg powstania oraz jego ocenę, przeprowadzoną przez wybitnych działaczy politycznych. Wystawę eksponowano w różnych instytucjach i szkołach na terenie Torunia, Inowrocławia, Mątew i Mogilna. Zwiedziło ją ok. 4600 osób.

XVIII rocznicę wyzwolenia Torunia upamiętniono pokazem zorganizowanym w witrynie Pracowni Konserwacji Zabytków.

Z okazji Dni Ochrony Zabytków w 1963 r. wspólnie z Miejskim Konserwatorem Zabytków wyeksponowano w witrynie Pracowni Konserwacji Zabytków detal architektoniczny i rzeźbiarski znaleziony podczas prac wykopaliskowych na Zamku Krzyżackim w Toruniu. Przed Ratuszem Staromiejskim, siedzibą Muzeum, zorganizowano na Dni Oświaty, Książki i Prasy wystawę, prezentującą wydawnictwa muzeów historyczno-artystycznych opublikowane po II wojnie światowej.

W związku z trzydniową Ogólnopolską Konferencją Konserwatorską, która odbyła się w 1963 r., współdziałano przy zmontowaniu wystawy czasowej w „Domu Kopernika” pt. *Problematyka konserwatorska kamienic mieszkańskich w Toruniu*, którą zwiedziło ok. 1900 osób.

IV. PUBLIKACJE I OPRACOWANIA

1) JANUSZ BIENIAK: *Dział Historii 1960—1961*, Rocznik Muzeum w Toruniu, Toruń 1962, t. 1, z. 2, s. 71—75.

2) JANUSZ BIENIAK: *Koncepcja Działu Historycznego Muzeum w Toruniu*, Rocznik

Muzeum w Toruniu, Toruń 1964, t. 1, z. 4, s. 75—91.

3) JERZY FRYCZ: *Dom Kopernika w Toruniu*, Rocznik Muzeum w Toruniu, Toruń 1963, t. 1, z. 3, s. 134—150.

4) JANINA MAZURKIEWICZ: „*Dom Kopernika*”, Rocznik Muzeum w Toruniu, Toruń 1962, t. 1, z. 2, s. 76—81.

5) JANINA MAZURKIEWICZ: *Muzeum Miejskie im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu*, Rocznik Muzeum w Toruniu, Toruń 1962, t. 1, z. 2, s. 191—197.

6) JANINA MAZURKIEWICZ: *Bibliografia Muzealnictwa na terenie województwa bydgoskiego (1945—1961)*, Rocznik Muzeum w Toruniu, Toruń 1963, t. 1, z. 3, s. 258—269.

7) JANINA MAZURKIEWICZ: *Wydawnictwa muzeów historyczno-artystycznych*, Rocznik Muzeum w Toruniu, Toruń 1964, t. 1, z. 4, s. 32—56 (1 mapa, XI tablic).

8) JANINA MAZURKIEWICZ: *Muzeum w Żnieniu*, Rocznik Muzeum w Toruniu, Toruń 1964, t. 1, z. 4, s. 92—96.

9) JANINA MAZURKIEWICZ: *Dział Historyczny, Oddział Muzeum Okręgowego „Dom Kopernika”*, Informator Muzeum w Toruniu, Toruń 1964, s. 74—78.

10) JANINA MAZURKIEWICZ: „*Dom Kopernika*” — *Muzeum w Toruniu*, Toruń 1964 (składanka-informator).

11) JANINA MAZURKIEWICZ: „*Dom Kopernika*” *Oddział Muzeum w Toruniu*, Toruń 1964, (składanka-informator); toż: w językach angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim.

12) JANINA MAZURKIEWICZ: „*Dom Kopernika*” — *Oddział Muzeum Okręgowego w Toruniu*, *Mówią Wieki*, Warszawa 1965, nr 2 (dział — kronika naukowa).

Do 2 tomu Rocznika Muzeum w Toruniu zebrano i przygotowano do druku dalszy ciąg *Bibliografii muzealnictwa na terenie województwa bydgoskiego za lata 1962—1964* i komunikat pt. *Ośrodek Kultury Fryderyka Chopina w Szafarni k. Golubia*.

Rozpoczęto prace wstępne nad realizacją dwóch tematów włączonych do planu naukowo-badawczego działu pt. *Dzieje kultury*

Mikołaja Kopernika w Toruniu i Wizerunki Mikołaja Kopernika w plastyce polskiej.

V. KONCEPCJE I SCENARIUSZE WYSTAW

1) JANINA MAZURKIEWICZ: Koncepcja i scenariusz Muzeum w Chojnicach (1962).

2) JANINA MAZURKIEWICZ: Koncepcja Izby Pamiątek po Hieronimie Derdowskim i Wicku Rogali (1962).

3) JANINA MAZURKIEWICZ: Koncepcja i scenariusz wystawy objazdowej pt. *Powstanie styczniowe 1863—1963* (1963).

4) JANINA MAZURKIEWICZ: Koncepcja i scenariusz Muzeum Ziemi Pałuckiej w Żninie (działy: historia miasta, biograficzny) (1963).

5) JANINA MAZURKIEWICZ: Koncepcja i scenariusz wystawy czasowej pt. *Świecie dawniej, dziś i jutro* (1963).

6) JANINA MAZURKIEWICZ: Koncepcja i scenariusz wystawy stałej pt. *Rozwój urbanistyczny Torunia* (1963/64).

7) JANINA MAZURKIEWICZ: Koncepcja i scenariusz wystawy stałej w „Domu Kopernika” (1963/64).

8) EUGENIUSZ GAŚSIOROWSKI: Koncepcja i scenariusz wystawy stałej pt. *Dzieje Ratusza staromiejskiego w Toruniu* (1963/64).

VI. DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA

W latach 1962—1964 ogłoszono 11 prelekcji o dziejach Ratusza Staromiejskiego w Toruniu i jego adaptacji na muzeum, o rozwoju urbanistycznym Torunia oraz z zakresu problematyki muzealnej i kopernikowskiej dla młodzieży szkolnej i w domach kultury.

Po Ratuszu i wystawach Działu Historycznego oraz po „Domu Kopernika” oprowadzono 26 delegacji zagranicznych: z Anglii, Bułgarii, Czechosłowacji, Chińskiej Republiki Ludowej, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Niemieckiej Re-

publiki Federalnej, Danii, Holandii, Węgier i Związku Socjalistycznych Republik Rad, 10 delegacji partyjno-rządowych i 21 grup wycieczkowych. Udzielono 13 wywiadów dla przedstawicieli Radia, Telewizji i Prasy, dla redakcji „Dziennika Wieczornego”, „Gazety Toruńskiej”, „Panoramy Północy”, „Świata”, „Światowida”, „Współczesności” i „Sztandaru Młodych”.

Dla Uniwersytetu w Łodzi zrealizowano kwerendę dotyczącą militariów średnio-wiecznych znajdujących się w zbiorach Muzeum w Toruniu. Udzielono 49 konsultacji młodzieży szkolnej i uniwersyteckiej, nauczycielom z zakresu problematyki muzeologicznej dziejów Torunia i Ratusza oraz z historii kultury.

VII. NADZÓR NAD MUZEAMI REGIONALNYMI NA TERENIE WOJEWÓDZTWA BYDGOSKIEGO

Do obowiązków kierownika Działu Historycznego należy opieka i nadzór nad tworzącymi się stałymi punktami wystawowymi, muzeami miejskimi i regionalnymi na terenie województwa bydgoskiego.

Z okazji uroczystości „drzymałowskich” we wrześniu 1962 r. współdziałano przy tworzeniu Izby Pamiątek po Drzymale w odrestaurowanym dworku w Grabównie.

W IV kwartale 1962 r. odbyto dwie narady z kierownictwem Muzeum w Chojnicach, które w związku z otrzymaniem nowych pomieszczeń w bramie człuchowskiej wymagało zreorganizowania i przekomponowania. Opracowano koncepcję i scenariusz oraz projekt sprzętu pomocniczego.

W 1962 r. opracowano koncepcję stałego punktu wystawowego w Ośrodku turystyczno-wypoczynkowym w Wielu, który miał objąć następujące działy: a) Izbę Pamiątek po Hieronimie Derdowskim i Wicku Rogali, b) Przyrodniczy z okazami miejscowej fauny i flory, c) Etnograficzny z kolekcji emerytowanego nauczyciela Leonarda Brzezińskiego. Do zrealizowania tego zamierzenia, wypełniającego

lukę w północnej części sieci muzealnej województwa bydgoskiego, jeszcze nie doszło z powodu braku odpowiednich funduszy na zaadaptowanie i zrekonstruowanie zabytkowej chaty, w której wymieniona placówka muzealna by się mieściła.

Rok 1963 przyniósł dwie inicjatywy społeczne, które zostały zrealizowane:

1) Z okazji obchodów 700-lecia miasta Żnina udostępniono społeczeństwu 16 czerwca 1963 r. załączek Muzeum Ziemi Pałuckiej, opracowano dla niego koncepcję i scenariusz, obejmujący działy biograficzny i historii miasta, oraz wzięto udział w uroczystościach związanych z otwarciem.

2) Odbyto dwie narady z komitetem organizacyjnym Muzeum w Nakle, które swym zasięgiem ma obejmować w przyszłości ziemię krajeńską. 22 lipca został otwarty Dział Archeologiczny, któremu przekazano pełne wyposażenie w postaci nie używanych już przez Muzeum Okręgowe gablot i postumentów.

W końcu lipca 1964 r. uporządkowano (mgr Janina Mazurkiewicz) wielodziałową kolekcję inż. Stanisława Pijanowskiego w leśniczówce w Głuchej Puszczy, dzieląc ją na poszczególne działy, którą 2 sierpnia 1964 r. pod patronatem Związku Młodzieży Wiejskiej udostępniono zwiedzającym.

W roku 1964 udzielono 26 konsultacji w sprawach inwentaryzacji i konserwacji

zbiorów, organizacji wystaw, odnośnie do projektowania i wykonania sprzętu pomocniczego, powiększenia powierzchni wystawowej dla muzeów i stałych punktów wystawowych, tworzących się i działających w Chojnicach, Inowrocławiu, Głuchej Puszczy, Rypinie, Szafarni i Żninie.

VIII. PRACOWNICY

Dział Historyczny wraz z Oddziałem „Dom Kopernika” od 15 lutego 1962 r. obsługuje do chwili obecnej jeden pracownik na stanowisku adiunkta p. o. kustosa.

IX. FREKWENCJA

Frekwencja w „Domu Kopernika” za drugie półrocze 1964 r., tj. od momentu udostępnienia zwiedzającym (9 VII — 31 XII 1964 r.) wyniosła 16 825 osób, w tym 561 cudzoziemców z Afryki, Australii, Austrii, Anglii, Belgii, Bułgarii, Czechosłowacji, Danii, Egiptu, Francji, Hiszpanii, Indii, Japonii, Jugosławii, Maroka, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Niemieckiej Republiki Federalnej, Norwegii, Rumunii, Szwajcarii, Stanów Zjednoczonych, Węgier, Włoch i Związku Socjalistycznych Republik Rad.